

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 4ης Δεκεμβρίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Ίση μεταχείριση στην απασχόληση – Οδηγία 2000/78/ΕΚ – Απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ηλικίας – Πρόσληψη αστυνομικών υπαλλήλων – Εθνικό όργανο συσταθέν με νόμο για τη διασφάλιση της εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης σε συγκεκριμένο τομέα – Εξουσία να αφήσει ανεφάρμοστη την εθνική νομοθεσία η οποία δεν είναι σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης – Υπεροχή του δικαίου της Ένωσης»

Στην υπόθεση C-378/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο, Ιρλανδία) με απόφαση της 16ης Ιουνίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 22 Ιουνίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Minister for Justice and Equality,

Commissioner of An Garda Síochána

κατά

Workplace Relations Commission,

παρισταμένων των:

Ronald Boyle κ.λπ.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Κ. Lenaerts, Πρόεδρο, R. Silva de Lapuerta (εισηγήτρια), Αντιπρόεδρο, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, T. von Danwitz, C. Toader και F. Biltgen, προέδρους τμήματος, E. Levits, L. Bay Larsen, M. Safjan, C. G. Fernlund, C. Vajda και S. Rodin, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 5ης Ιουνίου 2018,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο Minister for Justice and Equality, ο Commissioner of An Garda Síochána και η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενοι από τις M. Browne και L. Williams καθώς και από τον T. Joyce, επικουρούμενους από τους A. Kerr, BL, και B. Murray, SC,
- η Workplace Relations Commission, εκπροσωπούμενη από την G. Gilmore, BL, και τον C. Power, SC, κατ' εντολή της S. Larkin, solicitor,
- οι Ronald Boyle κ.λπ., εκπροσωπούμενοι από τον D. Fennelly, BL, κατ' εντολή της M. Mullan, solicitor,
- η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Smolek, J. Vlácil και J. Pavliš,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους H. Krämer και L. Flynn,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά το ζήτημα αν ένα εθνικό όργανο που έχει συσταθεί με νόμο με σκοπό τη διασφάλιση της εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης σε συγκεκριμένο τομέα πρέπει να έχει την αρμοδιότητα να αφήσει ανεφάρμοστο κανόνα του εθνικού δικαίου αντίθετο προς το δίκαιο της Ένωσης.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, του Minister for Justice and Equality (Υπουργού Δικαιοσύνης και Ισότητας, Ιρλανδία, στο εξής: Υπουργός) και του Commissioner of An Garda Síochána (αρχηγού της εθνικής αστυνομίας, Ιρλανδία), και, αφετέρου, του Equality Tribunal (δικαστηρίου για θέματα ισότητας, Ιρλανδία), του οποίου τις αρμοδιότητες ανέλαβε, από το 2015, η Workplace Relations Commission (επιτροπή για τις σχέσεις στον χώρο εργασίας, Ιρλανδία), σχετικά με την αρμοδιότητα της τελευταίας να αποφασίσει να αφήσει ανεφάρμοστες διατάξεις του εθνικού δικαίου αντίθετες προς το δίκαιο της Ένωσης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Κατά το άρθρο 1 της οδηγίας 2000/78/EK του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ 2000, L 303, σ. 16):

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η θέσπιση γενικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, προκειμένου να υλοποιηθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης στα κράτη μέλη.»

- 4 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει τα εξής:

«Εντός των ορίων των εξουσιών που απονέμονται στην [Ενωση], η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα, στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων φορέων, όσον αφορά:

α) τους όρους πρόσβασης στην απασχόληση, την αυτοαπασχόληση και την εργασία, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων επιλογής και των όρων πρόσληψης, ανεξάρτητα από τον κλάδο δραστηριότητας και σε όλα τα επίπεδα της επαγγελματικής ιεραρχίας, συμπεριλαμβανομένων των προαγωγών·

[...].».

- 5 Το άρθρο 9, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο II αυτής, με τίτλο «Ένδικα μέσα και εκτέλεση», έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι κάθε πρόσωπο που θεωρεί εαυτό ζημιωθέν από τη μη τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ακόμη και εάν η σχέση στο πλαίσιο της οποίας εικάζεται ότι σημειώθηκε η διάκριση έχει λήξει, έχει πρόσβαση σε δικαστικές ή/και διοικητικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων, όπου κρίνεται ενδεδειγμένο, διαδικασιών συνδιαλλαγής, για την πραγμάτωση των υποχρεώσεων εκ της παρούσας οδηγίας.»

Το ιρλανδικό δίκαιο

- 6 Κατά το άρθρο 34 του Bunreacht na hÉireann (Ιρλανδικού Συντάγματος):

«1. Η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια τα οποία έχουν συσταθεί με νόμο, συγκροτούνται από δικαστές που διορίζονται βάσει των διατάξεων του Συντάγματος και των οποίων οι συνεδριάσεις, εκτός από ειδικές και περιορισμένες περιπτώσεις που προβλέπονται από τον νόμο, είναι δημόσιες.

2. Τα δικαστήρια διακρίνονται σε:

i. πρωτοβάθμια δικαστήρια·

ii. εφετεία, και

iii. δικαστήρια τελευταίου βαθμού.

3.1 Τα πρωτοβάθμια δικαστήρια περιλαμβάνουν το Ανώτερο Δικαστήριο, το οποίο έχει πλήρη δικαιοδοσία και αρμοδιότητα να αποφαινεται σε πρώτο βαθμό επί όλων των ζητημάτων και ερωτημάτων, νομικών ή πραγματικών, αστικής ή ποινικής φύσεως.

2 Εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στο παρόν άρθρο, η αρμοδιότητα του Ανώτερου Δικαστηρίου εκτείνεται στο ζήτημα του κύρους οποιουδήποτε νόμου υπό το πρίσμα των διατάξεων του Συντάγματος, και κανένα τέτοιο ζήτημα δεν μπορεί να υποβληθεί (υπό μορφή προσφυγής, ενστάσεως ή άλλως) ενώπιον άλλου δικαστηρίου συσταθέντος σύμφωνα με το παρόν ή άλλο άρθρο του Συντάγματος εκτός από το Ανώτερο Δικαστήριο, το Εφετείο ή το Ανώτατο Δικαστήριο.»

7 Κατά το άρθρο 37, παράγραφος 1, του Ιρλανδικού Συντάγματος:

«Καμία διάταξη του παρόντος Συντάγματος δεν απαγορεύει την άσκηση περιορισμένων καθηκόντων και εξουσιών δικαστικής φύσεως, σε υποθέσεις εκτός των ποινικών, από πρόσωπο ή όργανο δεόντως εξουσιοδοτημένο από τον νόμο για την άσκηση αυτών των καθηκόντων και εξουσιών, παρά το γεγονός ότι το πρόσωπο ή το όργανο αυτό δεν είναι δικαστής ή δικαστήριο που έχει διοριστεί ή συσταθεί σύμφωνα με το Σύνταγμα.»

8 Τα εθνικά μέτρα για τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο της οδηγίας 2000/78 σχετικά με την απασχόληση και την πρόσληψη περιλαμβάνονται στους Employment Equality Acts 1998 to 2015 (νόμους περί ίσης μεταχειρίσεως στην απασχόληση 1998-2015, στο εξής: νόμοι περί ίσης μεταχειρίσεως), των οποίων το άρθρο 77, παράγραφος 1, προβλέπει τα εξής:

«Το πρόσωπο που υποστηρίζει [...] ότι υπέστη δυσμενή διάκριση [...] κατά παράβαση των [νόμων περί ίσης μεταχειρίσεως] μπορεί [...] να ζητήσει αποζημίωση προσφεύγοντας στον γενικό διευθυντή της επιτροπής για τις σχέσεις στον χώρο εργασίας [...].»

9 Το άρθρο 82 των νόμων περί ίσης μεταχειρίσεως προβλέπει διάφορα διορθωτικά μέτρα τα οποία μπορούν να διαταχθούν από τον γενικό διευθυντή της επιτροπής για τις σχέσεις στον χώρο εργασίας. Ο τελευταίος μπορεί, πρώτον, να διατάξει την αποζημίωση υπό μορφή αναδρομικών αποδοχών (σε περίπτωση παραβάσεως της υποχρεώσεως περί ίσης αμοιβής) για περίοδο απασχολήσεως που είχε αρχίσει το πολύ τρία έτη πριν από την ημερομηνία προσφυγής ενώπιον της επιτροπής, κατά την έννοια του άρθρου 77, παράγραφος 1, των εν λόγω νόμων, που οδήγησε στην απόφαση του γενικού διευθυντή, δεύτερον, να διατάξει την καταβολή ίσης αμοιβής από την ημερομηνία αυτή, τρίτον, να διατάξει την καταβολή αποζημιώσεως για τις συνέπειες των διακρίσεων ή της θυματοποιήσεως που έλαβαν χώρα το πολύ έξι έτη πριν από την ημερομηνία της προσφυγής ενώπιον της επιτροπής κατά την έννοια του άρθρου 77 των εν λόγω νόμων, τέταρτον, να διατάξει την ίση μεταχείριση ως προς κάθε κρίσιμο ζήτημα στην υπόθεση, πέμπτον, να υποχρεώσει το άτομο ή τα άτομα που προσδιορίζονται στην απόφαση να λάβουν τα μέτρα που ορίζονται σε αυτή ή, έκτον, να διατάξει την επανένταξη ή την επαναπρόσληψη, με ή χωρίς αποζημίωση.

10 Ο κανόνας 5, παράγραφος 1, στοιχείο c, της Garda Síochána (Admissions and Appointments) Regulations 1988 [(κανονιστικής αποφάσεως του 1988 περί εθνικού σώματος αστυνομίας (προσλήψεις και διορισμοί)], όπως τροποποιήθηκε με την Garda Síochána (Admissions and Appointments) (Amendment) Regulations 2004 [(κανονιστική απόφαση του 2004 περί εθνικού σώματος αστυνομίας (προσλήψεις και διορισμοί) (τροποποίηση)] (στο εξής: κανονιστική απόφαση περί προσλήψεων και διορισμών), ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος διατάγματος, ο αρχηγός της αστυνομίας δεν μπορεί να δεχθεί ένα πρόσωπο για κατάρτιση εκτός αν

[...]

c) βεβαιωθεί ότι το πρόσωπο έχει συμπληρώσει τουλάχιστον το 18ο έτος και δεν έχει υπερβεί τα 35ο έτος της ηλικίας την πρώτη ημέρα του μήνα κατά τον οποίο η αντίστοιχη προκήρυξη κενής θέσεως εργασίας δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά σε εθνική εφημερίδα·

[...]».

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

- 11 Ο Ronald Boyle και δύο ακόμη πρόσωπα (στο εξής: R. Boyle κ.λπ.) αποκλείστηκαν από τη διαδικασία προσλήψεως νέων αστυνομικών υπαλλήλων στο An Garda Síochána (εθνικό σώμα αστυνομίας, Ιρλανδία) για τον λόγο ότι είχαν υπερβεί το ανώτατο όριο ηλικίας προσλήψεως που προβλέπεται από την κανονιστική απόφαση περί «προσλήψεων και διορισμών».
- 12 Κατόπιν της απόφασεως αυτής, οι R. Boyle κ.λπ. άσκησαν προσφυγή ενώπιον του Equality Tribunal (δικαστηρίου για θέματα ισότητας).
- 13 Οι R. Boyle κ.λπ. υποστήριξαν ότι ο καθορισμός ανωτάτου ορίου ηλικίας προσλήψεως στο εθνικό σώμα αστυνομίας συνιστά δυσμενή διάκριση απαγορευόμενη τόσο από την οδηγία 2000/78 όσο και από τις διατάξεις του ιρλανδικού δικαίου για τη μεταφορά της εν λόγω οδηγίας στο εθνικό δίκαιο.
- 14 Ο Υπουργός προέβαλε ένσταση αναρμοδιότητας του Equality Tribunal (δικαστηρίου για θέματα ισότητας), για τον λόγο ότι το μέτρο που επέβαλλε ανώτατο όριο ηλικίας για τις προσλήψεις στις εθνικές αστυνομικές δυνάμεις αποτελούσε διάταξη του εθνικού δικαίου, οπότε μόνον τα δικαστήρια που είχαν συσταθεί βάσει του Ιρλανδικού Συντάγματος ήταν αρμόδια, κατά περίπτωση, να αποφασίσουν να μην εφαρμόσουν τέτοια διάταξη. Ωστόσο, το Equality Tribunal (δικαστήριο για θέματα ισότητας) αποφάσισε να συνεχίσει την εξέταση της εν λόγω προσφυγής, διευκρινίζοντας εντούτοις ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, θα εξετάσει και θα αποφανθεί επί του ζητήματος αρμοδιότητας που ήγειρε ο Υπουργός.
- 15 Ο Υπουργός υπέβαλε στο High Court (ανώτερο δικαστήριο, Ιρλανδία) αίτηση με την οποία ζήτησε από το εν λόγω δικαστήριο να απαγορεύσει, με διαταγή απευθυνόμενη προς το Equality Tribunal (δικαστήριο για θέματα ισότητας), να ενεργήσει κατά τρόπο που θα ήταν ενδεχομένως παράνομος.
- 16 Το High Court (ανώτερο δικαστήριο) δέχθηκε την αίτηση του Υπουργού με διάταξη απαγορεύουσα στο Equality Tribunal (δικαστήριο για θέματα ισότητας) να αποφανθεί επί της προσφυγής των R. Boyle κ.λπ. Το High Court (ανώτερο δικαστήριο) έκρινε ότι το Equality Tribunal (δικαστήριο για θέματα ισότητας) δεν είχε την αρμοδιότητα να εκδώσει νομικά δεσμευτική απόφαση διαπιστώνουσα τη μη συμβατότητα του εθνικού δικαίου με το δίκαιο της Ένωσης, δεδομένου ότι η αρμοδιότητα αυτή ανήκει ρητώς μόνο στο High Court (ανώτερο δικαστήριο) δυνάμει του άρθρου 34 του Ιρλανδικού Συντάγματος.
- 17 Το Equality Tribunal (δικαστήριο για θέματα ισότητας) άσκησε αναίρεση κατά της διατάξεως αυτής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, ήτοι του Supreme Court (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Ιρλανδία).
- 18 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, κατά το εθνικό δίκαιο, το Equality Tribunal (δικαστήριο για θέματα ισότητας), το οποίο είχε στο μεταξύ μετονομασθεί σε Επιτροπή για τις σχέσεις στον χώρο εργασίας, δεν έχει αρμοδιότητα να αφήσει ανεφάρμοστες διατάξεις του εθνικού δικαίου που θεωρεί αντίθετες προς το δίκαιο της Ένωσης. Μόνον το High Court (ανώτερο δικαστήριο) έχει την αρμοδιότητα αυτή και μπορεί, ως εκ τούτου, να επιληφθεί εγκύρως ένδικης διαφοράς η οποία, εφόσον γίνει δεκτή η προσφυγή, θα σήμαινε ότι αφήνεται ανεφάρμοστη διάταξη του εθνικού δικαίου, με την επιφύλαξη ασκήσεως εφέσεως ενώπιον του Court of Appeal (εφετείου, Ιρλανδία) ή αιτήσεως αναίρεσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.
- 19 Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί επομένως ότι, κατά το εθνικό δίκαιο, η αρμοδιότητα εκδικάσεως υποθέσεων που αφορούν την ισότητα στην απασχόληση είναι επιμερισμένη μεταξύ, αφενός, της επιτροπής για τις σχέσεις στον χώρο εργασίας, η οποία είναι αρμόδια στην πλειονότητα των περιπτώσεων, και, αφετέρου, του High Court (ανωτέρου δικαστηρίου), οσάκις η αποδοχή μιας αιτήσεως στον τομέα αυτόν απαιτεί, μεταξύ άλλων, τη μη εφαρμογή κανόνων του εθνικού δικαίου που δεν είναι σύμφωνοι με το δίκαιο της Ένωσης. Το αιτούν δικαστήριο φρονεί επίσης ότι, κατά το

εθνικό δίκαιο και προκειμένου να διασφαλιστεί η συμμόρφωση με το δίκαιο της Ένωσης, το High Court (ανώτερο δικαστήριο) είναι αρμόδιο να λαμβάνει τα μέτρα που είναι αναγκαία για την προάσπιση των δικαιωμάτων που απονέμονται από το δίκαιο της Ένωσης.

- 20 Το Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο) εξέτασε εν συνεχεία το ζήτημα αν μια τέτοια κατανομή αρμοδιοτήτων στην εσωτερική έννομη τάξη συνάδει με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας, όπως αυτές ορίζονται στη νομολογία του Δικαστηρίου.
- 21 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά, αφενός, ότι καθόσον αυτή η κατανομή μπορεί να εφαρμοστεί σε οποιονδήποτε τομέα δικαίου, είτε εθνικό είτε εμπίπτοντα στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, η αρχή της ισοδυναμίας τηρείται σαφώς.
- 22 Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι αυτή η κατανομή αρμοδιοτήτων, σύμφωνα με την οποία το High Court (ανώτερο δικαστήριο) πρέπει να επιλαμβάνεται των υποθέσεων που αφορούν τυχόν μη εφαρμογή κανόνων του εθνικού δικαίου αντίθετων προς το δίκαιο της Ένωσης, είναι σύμφωνη με την αρχή της αποτελεσματικότητας, στον βαθμό που το τελευταίο αυτό δικαστήριο είναι αρμόδιο να διασφαλίζει την προστασία των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται από το δίκαιο της Ένωσης και, στο πλαίσιο αυτό, να αφήνει, κατά περίπτωση, ανεφάρμοστες τις διατάξεις του εθνικού δικαίου που καθορίζουν το ανώτατο όριο ηλικίας για την πρόσληψη αστυνομικών υπαλλήλων και οι οποίες αντίκεινται στις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης περί ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση, τούτο δε κατά τρόπο που να μην καθιστά υπερβολικώς δυσχερή την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης.
- 23 Η επιτροπή για τις σχέσεις στον χώρο εργασίας υποστηρίζει ότι, ως φορέας που υπέχει τη γενική υποχρέωση να διασφαλίζει την τήρηση του εθνικού δικαίου και του δικαίου της Ένωσης σχετικά με την ίση μεταχείριση στην απασχόληση, πρέπει να διαθέτει όλες τις εξουσίες που είναι αναγκαίες για τον σκοπό αυτό. Θεωρεί, επομένως, ότι η κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ του High Court (ανώτερου δικαστηρίου) και της ίδιας δεν είναι σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης, στον βαθμό που η κατανομή αυτή δεν της επιτρέπει να εκπληρώσει την εν λόγω υποχρέωση.
- 24 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Στην περίπτωση που

- α) εθνικό όργανο το οποίο έχει συσταθεί με νόμο έχει γενική αρμοδιότητα να διασφαλίζει, μεταξύ άλλων, την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης σε συγκεκριμένο τομέα,
- β) κατ' επιταγή της εθνικής νομοθεσίας, το εν λόγω όργανο δεν έχει αρμοδιότητα ως προς μια περιορισμένη κατηγορία περιπτώσεων στις οποίες η αποτελεσματική άσκηση ενδίκου βοηθήματος θα απαιτούσε να μην εφαρμοστεί διάταξη του εθνικού δικαίου, βάσει του εθνικού δικαίου ή του δικαίου της Ένωσης, και
- γ) τα εθνικά δικαστήρια έχουν αρμοδιότητα για την έκδοση αποφάσεως περί μη εφαρμογής του εθνικού δικαίου, κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζεται η συμμόρφωση με την επίμαχη διάταξη του δικαίου της Ένωσης, αρμοδιότητα να επιλαμβάνονται υποθέσεων στις οποίες πρέπει να διαταχθεί ένα τέτοιο μέτρο, καθώς και αρμοδιότητα, σε αυτές τις περιπτώσεις, να διατάσσουν κάθε μέτρο το οποίο κρίνεται αναγκαίο κατά το δίκαιο της Ένωσης και σύμφωνο, κατά τα οριζόμενα στη νομολογία του Δικαστηρίου, με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας,

μήπως, παρά ταύτα, πρέπει να θεωρηθεί ότι το εν λόγω όργανο είναι αρμόδιο να επιληφθεί καταγγελίας περί παραβιάσεως από διάταξη του εθνικού δικαίου του σχετικού δικαίου της Ένωσης και, αν δεχθεί το βάσιμο της εν λόγω καταγγελίας, να αφήσει ανεφάρμοστη τη διάταξη του εθνικού δικαίου, παρά το γεγονός ότι, σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες αμφισβητείται για οποιονδήποτε

λόγο το κύρος κανόνα δικαίου ή στις οποίες ζητείται η μη εφαρμογή κανόνα δικαίου, το εθνικό δίκαιο απονέμει αρμοδιότητα σε δικαστήριο που έχει συσταθεί κατά το Σύνταγμα και όχι στο εν λόγω όργανο;»

Επί του παραδεκτού του αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

- 25 Η Τσεχική Κυβέρνηση αμφισβητεί το παραδεκτό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως προβάλλοντας τον αόριστο χαρακτήρα της καθώς και το γεγονός ότι το αιτούν δικαστήριο δεν προσδιορίζει τις διατάξεις της οδηγίας 2000/78 προς τις οποίες η εθνική νομοθεσία είναι αντίθετη.
- 26 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της καθιερούμενης με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και το οποίο φέρει την ευθύνη της εκδοθησομένης δικαστικής αποφάσεως να αξιολογήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Ως εκ τούτου, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται, καταρχήν, να αποφανθεί (απόφαση της 27ης Ιουνίου 2017, *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, σκέψη 24 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 27 Συνεπώς, για τα ερωτήματα που αφορούν το δίκαιο της Ένωσης συντρέχει τεκμήριο λυσιτέλειας. Το Δικαστήριο μπορεί να αρνηθεί να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος που έχει υποβάλει εθνικό δικαστήριο μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή, ακόμη, όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί (απόφαση της 27ης Ιουνίου 2017, *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania*, C-74/16, EU:C:2017:496, σκέψη 25 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 28 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, έχει επίσης σημασία ο εθνικός δικαστής να αναφέρει τους συγκεκριμένους λόγους για τους οποίους διερωτήθηκε ως προς την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης και θεώρησε αναγκαίο να υποβάλει προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο (απόφαση της 21ης Νοεμβρίου 2013, *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, EU:C:2013:755, σκέψη 21 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 29 Εν προκειμένω, μολονότι η υπόθεση της κύριας δίκης αφορά την προσφυγή που άσκησαν οι αποκλεισθέντες υποψήφιοι από διαδικασία προσλήψεως αστυνομικών υπαλλήλων της ιρλανδικής αστυνομίας με αίτημα να κριθεί ο καθορισμός, με την κανονιστική απόφαση περί «προσλήψεων και διορισμών», ανωτάτου ορίου ηλικίας προσλήψεως αντίθετος προς την οδηγία 2000/78 και τους νόμους περί ίσης μεταχειρίσεως, εντούτοις, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας που εκκρεμεί ενώπιόν του, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα με το δίκαιο της Ένωσης, και ιδίως με την αρχή της υπεροχής του δικαίου αυτού, της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ του High Court (ανώτερου δικαστηρίου) και της επιτροπής για τις σχέσεις στον χώρο εργασίας, όπως αυτή απορρέει από την ερμηνεία της εθνικής νομοθεσίας από το Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο), δυνάμει της οποίας η ως άνω επιτροπή δεν έχει την εξουσία να αφήσει ανεφάρμοστη εθνική διάταξη που αντιβαίνει στην εν λόγω οδηγία.
- 30 Επομένως, το Δικαστήριο έχει στη διάθεσή του τα στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στο ερώτημα που του έχει υποβληθεί και, ως εκ τούτου, η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι παραδεκτή.

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

- 31 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα η αρχή της υπεροχής του δικαίου αυτού, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, σύμφωνα με την οποία ένα εθνικό όργανο το οποίο έχει συσταθεί με νόμο με σκοπό τη διασφάλιση της εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης σε συγκεκριμένο τομέα δεν έχει αρμοδιότητα να αποφασίσει να αφήσει ανεφάρμοστο εθνικό κανόνα δικαίου αντίθετο προς το δίκαιο της Ένωσης.
- 32 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, κατά το ιρλανδικό δίκαιο, όπως ερμηνεύεται από το Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο), υπάρχει κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των δικαστηρίων που χαρακτηρίζονται ως τέτοια από το εθνικό δίκαιο και της επιτροπής για τις σχέσεις στον χώρο εργασίας. Αφενός, η επιτροπή αυτή είναι αρμόδια να αποφαινεται επί των προσφυγών που βάζουν κατά των μέτρων ή των αποφάσεων που φέρονται ως ασύμβατα προς την οδηγία 2000/78 και τους νόμους περί ίσης μεταχειρίσεως και, αφετέρου, το High Court (ανώτερο δικαστήριο) έχει αρμοδιότητα οσάκις η ευδοκίμηση της προσφυγής απαιτεί να μην εφαρμοσθεί ή να ακυρωθεί μια εθνική διάταξη αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης.
- 33 Συναφώς, πρέπει καταρχάς να υπογραμμισθεί, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 45 των προτάσεών του, ότι πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ της εξουσίας μη εφαρμογής, σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, διατάξεως του εθνικού δικαίου αντίθετης προς το δίκαιο της Ένωσης και της εξουσίας ακυρώσεως μιας τέτοιας διατάξεως η οποία έχει ως –ευρύτερο– αποτέλεσμα το ανίσχυρο της διατάξεως αυτής.
- 34 Πράγματι, απόκειται στα κράτη μέλη να καθορίζουν τα δικαστήρια και/ή τα όργανα που είναι αρμόδια για τον έλεγχο του κύρους εθνικής διατάξεως και να προβλέπουν τα ένδικα βοηθήματα και τις διαδικασίες για την αμφισβήτηση του κύρους αυτού και, σε περίπτωση που η προσφυγή είναι βάσιμη, για την ακύρωση της εν λόγω διατάξεως καθώς και, ενδεχομένως, για τον προσδιορισμό των συνεπειών της ακυρώσεως αυτής.
- 35 Αντιθέτως, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης συνεπάγεται ότι τα εθνικά δικαστήρια τα οποία είναι επιφορτισμένα με την εφαρμογή, στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης έχουν την υποχρέωση να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα των διατάξεων αυτών, αφήνοντας εν ανάγκη, αυτεπαγγέλτως, ανεφάρμοστη κάθε αντίθετη εθνική διάταξη, χωρίς να υποχρεούνται να ζητούν ή να αναμένουν την προηγούμενη κατάργησή της διά της νομοθετικής οδού είτε διά οιασδήποτε άλλης συνταγματικώς προβλεπόμενης διαδικασίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 9ης Μαρτίου 1978, *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, σκέψεις 17, 21 και 24, καθώς και της 6ης Μαρτίου 2018, *SEGRO* και *Horváth*, C-52/16 και C-113/16, EU:C:2018:157, σκέψη 46 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 36 Επομένως, δεν είναι συμβατή με τις επιταγές που είναι συμφυείς με την ίδια τη φύση του δικαίου της Ένωσης οποιαδήποτε διάταξη εθνικού δικαίου και οποιαδήποτε νομοθετική, διοικητική ή δικαστική πρακτική που έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της πρακτικής αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης λόγω της μη αναγνώρισεως στο αρμόδιο για την εφαρμογή του δικαίου αυτού δικαστήριο της εξουσίας να πράττει, ακριβώς κατά τον χρόνο της εφαρμογής αυτής, οτιδήποτε είναι αναγκαίο ώστε να αποκλείεται η εφαρμογή των εθνικών νομοθετικών διατάξεων που παρακωλύουν ενδεχομένως την πλήρη αποτελεσματικότητα των εχόντων άμεση εφαρμογή κανόνων δικαίου της Ένωσης (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 9ης Μαρτίου 1978, *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, σκέψη 22, της 19ης Ιουνίου 1990, *Factortame* κ.λπ., C-213/89, EU:C:1990:257, σκέψη 20, καθώς και της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, *Winner Wetten*, C-409/06, EU:C:2010:503, σκέψη 56).

- 37 Τούτο συμβαίνει εάν, σε περίπτωση συγκρούσεως μεταξύ διατάξεως του δικαίου της Ένωσης και εθνικού νόμου, η επίλυσή της ανατίθεται σε αρχή άλλη από το δικαστήριο που καλείται να εφαρμόσει το δίκαιο της Ένωσης, στην οποία παρέχεται μάλιστα ίδια εξουσία εκτιμήσεως (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, Winner Wetten, C-409/06, EU:C:2010:503, σκέψη 57 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 38 Όπως επανειλημμένως έχει κρίνει το Δικαστήριο, αυτό το καθήκον να αφήνουν ανεφάρμοστη εθνική νομοθεσία αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης δεν βαρύνει μόνον τα εθνικά δικαστήρια αλλά και όλα τα κρατικά όργανα, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών αρχών, τα οποία είναι επιφορτισμένα με την εφαρμογή, στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 1989, Costanzo, 103/88, EU:C:1989:256, σκέψη 31, της 9ης Σεπτεμβρίου 2003, CIF, C-198/01, EU:C:2003:430, σκέψη 49, της 12ης Ιανουαρίου 2010, Petersen, C-341/08, EU:C:2010:4, σκέψη 80, και της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, The Trustees of the BT Pension Scheme, C-628/15, EU:C:2017:687, σκέψη 54).
- 39 Επομένως, η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης επιβάλλει όχι μόνο στα δικαστήρια αλλά σε όλες τις αρχές του κράτους μέλους να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα των κανόνων της Ένωσης.
- 40 Η απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί υπό το πρίσμα των ανωτέρω σκέψεων.
- 41 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, κατά το άρθρο 9 της οδηγίας 2000/78, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι κάθε πρόσωπο που θεωρεί εαυτό ζημιωθέν από τη μη τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως έχει πρόσβαση σε δικαστικές και/ή διοικητικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων, όπου κρίνεται ενδεδειγμένο, διαδικασιών συνδιαλλαγής, για την πραγμάτωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εν λόγω οδηγία.
- 42 Από το άρθρο αυτό προκύπτει ότι στα κράτη μέλη απόκειται να καθορίζουν τις διαδικασίες που αποσκοπούν στην τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την οδηγία 2000/78.
- 43 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, ο Ιρλανδός νομοθέτης επέλεξε να απονεμίσει ειδική αρμοδιότητα για τη διασφάλιση της τήρησεως της οδηγίας 2000/78 στην επιτροπή για τις σχέσεις στον χώρο εργασίας. Κατά το άρθρο 77, παράγραφος 1, των νόμων περί ίσης μεταχειρίσεως, οι οποίοι περιλαμβάνουν τα μέτρα για τη μεταφορά της οδηγίας αυτής στο ιρλανδικό δίκαιο, κάθε πρόσωπο που υποστηρίζει ότι έχει πέσει θύμα διάκρισης κατά παράβαση των νόμων αυτών μπορεί, πράγματι, να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας την οποία θεωρεί ότι υπέστη, προσφεύγοντας στην εν λόγω επιτροπή.
- 44 Από την υποβληθείσα στο Δικαστήριο δικογραφία προκύπτει ότι η επιτροπή για τις σχέσεις στον χώρο εργασίας είναι όργανο συσταθέν από τον Ιρλανδό νομοθέτη προς εκπλήρωση της υποχρεώσεως που υπέχει η Ιρλανδία κατά το άρθρο 9 της οδηγίας 2000/78.
- 45 Στο πλαίσιο αυτό, σε περίπτωση που η επιτροπή για τις σχέσεις στον χώρο εργασίας, ως όργανο στο οποίο έχει ανατεθεί από τον εθνικό νομοθέτη η αρμοδιότητα να διασφαλίζει την εφαρμογή της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων στην απασχόληση και την εργασία, όπως αυτή εξειδικεύεται με την οδηγία 2000/78 και τους νόμους περί ίσης μεταχειρίσεως, επιλαμβάνεται διαφοράς που αφορά την τήρηση της αρχής αυτής, η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης επιβάλλει σε αυτή να διασφαλίσει, εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της, την έννομη προστασία την οποία αντλούν οι ιδιώτες από το δίκαιο της Ένωσης και να εγγυηθεί την πλήρη αποτελεσματικότητα του εν λόγω δικαίου αφήνοντας εν ανάγκη ανεφάρμοστη κάθε τυχόν αντίθετη διάταξη της οικείας εθνικής ρύθμισης (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 22ας Νοεμβρίου 2005, Mangold, C-144/04, EU:C:2005:709, σκέψη 77, της 19ης Ιανουαρίου 2010, Küçükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, σκέψη 53, και της 19ης Απριλίου 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, σκέψη 35).

- 46 Πράγματι, θα ήταν αντιφατικό να γίνει δεκτό ότι οι ιδιώτες έχουν δικαίωμα να επικαλούνται τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης σε έναν συγκεκριμένο τομέα ενώπιον οργάνου στο οποίο το εθνικό δίκαιο έχει απονείμει αρμοδιότητα για την εκδίκαση διαφορών στον τομέα αυτόν και το εν λόγω όργανο να μην έχει την υποχρέωση να εφαρμόζει τις ως άνω διατάξεις θέτοντας εκποδών τις διατάξεις του εθνικού δικαίου που δεν είναι σύμφωνες με αυτές (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 22ας Ιουνίου 1989, Costanzo, 103/88, EU:C:1989:256, σκέψη 31).
- 47 Επιπροσθέτως, στο μέτρο που η επιτροπή για τις σχέσεις στον χώρο εργασίας πρέπει να θεωρηθεί «δικαστήριο», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 18ης Μαρτίου 2014, Ζ., C-363/12, EU:C:2014:159), δύναται να υποβάλει, δυνάμει του άρθρου αυτού, στο Δικαστήριο ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία των οικείων διατάξεων του δικαίου της Ένωσης και, καθόσον δεσμεύεται από την προδικαστική απόφαση του Δικαστηρίου, να εφαρμόσει άμεσα την απόφαση αυτή, αφήνοντας, εν ανάγκη, αυτεπαγγέλτως ανεφάρμοστες τις αντίθετες διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, PFE, C-689/13, EU:C:2016:199, σκέψεις 32, 34, 39 και 40).
- 48 Αν ένα όργανο όπως η επιτροπή για τις σχέσεις στον χώρο εργασίας, που έχει επιφορτισθεί με την αποστολή να μεριμνά, μεταξύ άλλων, για την τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εφαρμογή της οδηγίας 2000/78, δεν μπορεί να διαπιστώσει ότι εθνική διάταξη είναι αντίθετη προς την εν λόγω οδηγία και, κατά συνέπεια, δεν μπορεί να αποφασίσει να αφήσει τη διάταξη αυτή ανεφάρμοστη, η πρακτική αποτελεσματικότητα των κανόνων της Ένωσης σχετικά με την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία θα υπονομευόταν (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2003, CIF, C-198/01, EU:C:2003:430, σκέψη 50).
- 49 Πράγματι, είναι ανεπίτρεπτο κανόνες εθνικού δικαίου, έστω και συνταγματικού, να προσβάλλουν την ενότητα και την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, Winner Wetten, C-409/06, EU:C:2010:503, σκέψη 61).
- 50 Από την αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο με τη νομολογία που μνημονεύεται στις σκέψεις 35 έως 38 της παρούσας αποφάσεως, απορρέει ότι τα όργανα που είναι αρμόδια να εφαρμόζουν, στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, το δίκαιο της Ένωσης έχουν την υποχρέωση να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου αυτού, αφήνοντας εν ανάγκη ανεφάρμοστη κάθε αντίθετη προς το δίκαιο αυτό εθνική διάταξη ή νομολογία. Τούτο σημαίνει ότι τα όργανα αυτά, προκειμένου να διασφαλίσουν την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης, δεν υποχρεούνται να ζητούν ή να αναμένουν την προηγούμενη κατάργηση μιας τέτοιας διατάξεως διά της νομοθετικής οδού είτε διά οιασδήποτε άλλης συνταγματικώς προβλεπόμενης διαδικασίας.
- 51 Κατά συνέπεια, το γεγονός που επικαλείται το αιτούν δικαστήριο ότι το εθνικό δίκαιο επιτρέπει εν προκειμένω στους ιδιώτες να ασκήσουν, ενώπιον του High Court (ανώτερου δικαστηρίου), προσφυγή που στηρίζεται στην προβαλλόμενη ασυμβατότητα εθνικής διατάξεως προς την οδηγία 2000/78 και στο εν λόγω δικαστήριο, σε περίπτωση που αυτό δεχθεί την προσφυγή, να αφήσει ανεφάρμοστη την επίμαχη εθνική διάταξη, δεν είναι ικανό να κλονίσει το ανωτέρω συμπέρασμα.
- 52 Κατόπιν των ανωτέρω, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, η αρχή της υπεροχής του δικαίου αυτού πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, σύμφωνα με την οποία ένα εθνικό όργανο το οποίο έχει συσταθεί με νόμο με σκοπό τη διασφάλιση της εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης σε συγκεκριμένο τομέα δεν έχει αρμοδιότητα να αποφασίσει να αφήσει ανεφάρμοστο εθνικό κανόνα δικαίου αντίθετο προς το δίκαιο της Ένωσης.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 53 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπόδισης που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

Το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα η αρχή της υπεροχής του δικαίου αυτού, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, σύμφωνα με την οποία ένα εθνικό όργανο το οποίο έχει συσταθεί με νόμο με σκοπό τη διασφάλιση της εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης σε συγκεκριμένο τομέα δεν έχει αρμοδιότητα να αποφασίσει να αφήσει ανεφάρμοστο εθνικό κανόνα δικαίου αντίθετο προς το δίκαιο της Ένωσης.

(υπογραφές)